

ALGÚ HA DE PAGAR EL PODER MUNICIPAL

Els ajuntaments en la corda fluixa

Al Congrés dels Diputats s'estan tramitant dos projectes de llei decisius per al futur de l'administració local. Són el punt culminant d'una llarga batalla que des del restabliment de la democràcia han anat donant als municipis per tal de solucionar el seu finançament.

Josep M. Sanmartí

Tots els ajuntaments i Diputacions de l'Estat espanyol se l'estan jugant en aquests moments al Congrés de Diputats, que està tramitant dos projectes de llei decisius per al futur de l'administració local: la Llei Reguladora de les Finances locals i la Llei de Taxes i Preus Públics. És el punt culminant d'una llarga i feixuga batalla que els municipis han anat donant des del restabliment de la democràcia. Ells es consideren, amb tota la raó, la ventafocs d'aquesta democràcia, ja que fins i tot els partits, els sindicats i les comunitats autònomes han solucionat el seu finançament abans que ells.

Tothom reconeix el paper fet pels ajuntaments durant els primers anys de la transició. Alguns fins i tot van ser veritables bastions de l'antifranquisme tardà i, si més no, foren l'escenari d'intenses lluites polítiques amb les associacions de veïns com a protagonistes. Malauradament, el seu esforç va ser premiat amb dos anys de retard de les primeres eleccions democràtiques, que no se celebraren fins el 3 d'abril de 1979. La transformació interna i externa de la immensa majoria de pobles i ciutats va ser rapidíssima i l'administració local esdevingué en algun moment la capdavantera de les aspiracions i les realitzacions democràtiques, mentre les comunitats autònomes tot just anaven naixent i l'aparell estatal

sofria unes inèrcies burocràtiques més grans. La prova és que, sobretot per als partits d'esquerra, els ajuntaments foren un veritable viver de polítics. I encara ara homes que ocupen els càrrecs més alts a l'administració central, com el ministre José Barrionuevo, o autonòmic, com el president de Madrid, Joaquín Leguina, es formaren en aquests primers equips municipals.

Ni un duro

El seu punt feble ja era en aquest temps el finançament o, més ben dit, l'endeutament. Alguns ajuntaments, com ara el de Barcelona, encara admi-

Rodolfo Martín Villa.

nistraven i gestionaven serveis que havien heretat de la Generalitat republicana. Molts altres hagueren de multiplicar els seus esforços per millorar els serveis més elementals d'acord amb els temps nous. Només cal recordar l'enorme tasca escolaritzadora municipal desenvolupada a finals dels anys 70 i primers 80. Això els acabà d'arruïnar i el llavors ministre de Governació, Rodolfo Martín Villa, hagué de fer aprovar una llei, mitjançant la qual l'estat assumia aquest deute a canvi d'un sanejament comptable i financer d'aquells municipis que s'acollissin a la llei.

No n'hi hagué prou i al cap d'un parell d'anys, l'asfíxia econòmica tornava a ser la característica principal del sector, fonamentalment controlat pels partits de l'esquerra. El 8 de maig de 1983 unes segones eleccions confirmaven i ampliaven l'hegemonia del PSOE a l'administració local, hegemonia contestada solament a Catalunya i Euskadi per CiU i PNB. Els vots no fallaven, però no hi havia ni un duro i la ferida era la situació real de més d'un ajuntament. L'estat anava transformant-se i les Corts generals aprovaven desenes i desenes de lleis per adaptar-lo a les noves necessitats. Les comunitats autònomes anaven estructurant-se ràpidament, rebien recursos i lleis (la Lofca, per exemple). I els ajuntaments s'ho havien de mirar des de la indignació i des de la postergació legal i s'havien de limitar a fer la viu-viu.

Per als partits d'esquerra els ajuntaments van ser un veritable viver de polítics.

El daltabaix constitucional

Al final, ni això podien fer. El 1983, calgué treure a corre-cuita una llei de mesures urgents de sanejament i regulació de les finances locals. Entre altres coses aquesta llei permetia que els ajuntaments fixessin un recàrrec variable a l'IRPF i que fixessin lliurement els sostres de la contribució urbana, rústica i pecuària. Mig miler d'ajuntaments s'aprofitaren durant dos anys de

al final, l'estat resolgué assumir els retorns dels diners cobrats indegudament. Les Corts generals hagueren d'aprovar un crèdit extraordinari enmig de les acusacions de l'oposició i de la polèmica general però no hi havia res a fer. A tot això, el 1985 s'havia aprovat la Llei de Règim Local, com si diguéssim l'estatut dels ajuntaments. Això aclaria millor o pitjor les competències de cada administració, però no el finançament municipal.

i, per posar un cas, l'alcalde de Còrdova, Herminio Trigo, ja ha dit que «enfonsarà els ajuntaments per sempre més». I ha fet una crida a tots els representants municipals comunistes perquè s'hi resistixin. La llei reordena el sistema de tributs municipals i en deixa solament tres d'obligatoris. Sobre els béns immobles, sobre les activitats econòmiques i sobre els veïns. Després hi haurà altres càrregues optatives sobre construccions, instal·lacions i obres, increment del valor dels terrenys urbans i alguns serveis.

El punt més conflictiu fou el de la participació dels ajuntaments en els pressupostos generals de l'estat, ja que la quantitat inicial servirà per calcular la participació dels anys vinents. Per últim, es determinà que el 1989 els consistoris rebran de l'estat 433.000 milions de pessetes, xifra inferior al mig bilió que exigia la Federació de Municipis, però que ultrapassa en cent mil milions de pessetes els diners transferits durant 1988.

Malgrat l'acord, això demostra que els ajuntaments encara tenen poc pes en el sector públic espanyol. Per exemple, el 1980 els governs centrals dels països membres de l'OCDE aportaven el 43 per cent dels pressupostos municipals, i actualment aquesta aportació oscil·la entre el 45 per cent i el 30 per cent. Doncs bé, a l'Estat espanyol passava una mica del 25 per cent. L'altre 75 per cent del pressupost se l'havia de procurar cada ajuntament amb impostos propis... o endeutant-se. Es calcula que els ajuntaments administren ara un 12 per cent aproximadament del total de les despeses del sector públic quan el mateix XXI Congrés del PSOE recomanava fa uns mesos que l'administració despengi el 50 per cent del total i l'autonomia i la local el 25 per cent cadascú.

Però diners al marge, la importància de l'administració local creix cada dia que passa fins i tot en terrenys en què no havien entrat mai. Avui dia, la política econòmica dels municipis és bàsica per crear ocupació, i així ho reconegué, fa unes setmanes, el mateix ministre de Treball, Manuel Chaves. I reclamen un lloc en la lluita per la pau. 400 municipis ja s'han declarat desnuclearitzats i fan accions conjuntes per defensar aquest valor i demanen més participació en la planificació cultural, urbanística i de medi ambient dels governs autonòmics i centrals ja que després són els pobles de les ciutats els que pateixen les conseqüències. Avui dia, s'ha de parlar d'un poder municipal i algú l'ha de pagar. □

Els ajuntaments encara tenen poc pes en el sector públic espanyol.

la primera fórmula i arreu del país la contribució municipal experimentà un salt endavant molt fort. No era la solució, però significava un respir. Tanmateix, aquest sistema fou recorregut pels governs català i basc i en diverses associacions de contribuents, de veïns i d'empresaris. Dues sentències del Tribunal Constitucional, (19 de desembre del 85 i 17 de febrer del 87) bloquejaren finalment el precari sistema establert.

Els ajuntaments no podien fixar impostos ni els seus límits. Això ensorrava del tot la filosofia del ministeri Boyer, que deia que qui volgués serveis que se'ls pagués en lloc de pidolar diners a l'estat. En els ambients municipals es desfermà el pati. S'havien de tornar 8.000 milions de pessetes percebuts íntegrament a través de l'IRPF. I més de 50.000 milions per la contribució. Solament a Catalunya se n'havien de tornar uns 7000 milions. Els ajuntaments afectats s'hi negaren en rodó i responsabilitzaren l'administració central d'haver-los donat una llei mal feta. Ells s'havien limitat a aplicar-la. La situació es mantingué tibant fins que

Finalment, l'acord

Amb més capacitat de pressió les comunitats autònomes passaren endavant i pactaren el seu finançament després de mesos i mesos de negociacions. Després vingueren les eleccions legislatives del 1986 i les municipals del juny del 1987 i les converses entre la Federació Espanyola de Municipis i Províncies i el govern central s'eternitzaven. Calgué fer una llei especial per a regular temporalment els tipus de gravàmens de la contribució urbana i rústica que és la que suplica actualment. A les darreres eleccions, l'esquerra recula notablement i en molts ajuntaments la inestabilitat política s'afegí a la crònica financera, fet que ha creat una situació molt perillosa. La por d'un daltabaix municipal agilità finalment les converses i el 7 d'abril passat les dues parts arribaren a un acord de principi. Un mes després, el projecte de llei rebé llum verda en el Consell de Ministres. «Punt final a un segle de fracassos a les finances municipals» titulava amb eufòria un diari d'informació econòmica de Madrid. No tothom està d'acord amb l'articulat d'aquesta llei